

Bixente Barandiaran

SANTA MAINA'TARRAK

Orain len egindakoak kontatu bear. Emendik aurrera ezin genezake ezer askorik egin.

Lengoak ere gure modukoak izango ziran. Entzun izan nuan, garai batean telefonorik etzala erri askotan; eta, enteratu ziranean, asi omen ziran alkarri esaten telefonoa jartzeko ideiak artu omen zituztela, eta lagun artean onela omen zion batek:

- Telefonoa ere ba omen diagu.

Gure erritik gertu, Itsasondo'ko Urki'tik bistan dago baillara bat, Santa Marina izena duana. Lau

errirena da gutxienez baillara ori. Eliza dago Albiztur'ko partean; beste etxe batzuk, Bidani'koak; besteak, Errezil'koak; Beizama'koak ere bai.

Or bizi zan zerbait zan usteko gizon ori. Eta, entzun zuanean telefonoa jartzen asi zirala:

- Zer dek ori? —esaten omen zuan.

Esan diote Madrid'tik otsegin eta emendik entzungo zala telefonotik, eta ala omen zion:

- Ez dit eztarri txarra bearko Madrid'tik onera deitzeko.

Eta esan diote:

- Bai, gizona, bai. Orain Tolosa'ra ferira zoazenean, emazteari deitu, nai badiozu, telefonotik.

Urrengo astelenean joan da ferira. Asi da telefonoa nun dagoan galdezka. Esan diote zein kaletan dagoan. Joan da gure gizon ori. Jo du atea eta atera zaió neskatxa bat, galdetuz aber zer nai zuan.

- Telefonotik itzegin nai nuke.

Eta neskatxak:

- Etorri barrena —esan omen zion. Nora deitu nai dezu?

- Santa Marina'ra deitu nai det.

Eta orduan neskatxak:

- Zer numero da? —galdetu omen zion.

Eta gizon ori erdi asarretuta jarri omen zitzaion, esanez:

- Numeroa? Zer uste dezu: nik berrogei andre dauzkatela numeroka itzegiteko? Banengoan, ba, sorginkeri au egia izango ote zan! —esan da atera omen zan.

Edozeinek esaten zion ari, Tolosa aldean, egia zala. Baiña denborarekin sartu zitzaion. Jabetu zan egia zala. Zelebrea zan eta beti etzan arratserako etxera biltzen.

Egun batean, ala entzun nuan, Ordizi'ra ferira joan da. Orduan goiz ta arratsalde egiten zan feria. Goizetik jateko gauzak eta jaztekoak. Arratsaldean ganaduak. Plaza batean, esne-beiak. Bestean, lanerako idiak; eta bestean aragitarakoak. Zer ikusi aundia egoten zan. Gaur ganadurik ez da izaten.

Gure gizon orrek egun osoa an pasatu izago zuan. Lenengo, bazkaldu. Gero, berriz, beste buelta batzuk ganadu artean, eta berriz meriendatzera lasai, ta akordatzerako illundu.

Eta, emaztearekin oroitu zanean, abarkakin ibiltzen zan eta abarka-sokak askatu, soka maiaren anakai lotu, abarka jarri belaunean, eta deitzen omen zion esanez:

- Maria, Maria! Oraintxe afaldu det. Bapo-bapo nago. Laister naiz etxean.

Bi orduko bidea zeukan Ordizi'tik bere baserrira. Emaztea lasai bazegoan, lo-kuliska bat egingo zuan ura etxera joaterako. Lenago ere oituta egongo zan eta ala obe.

Beste auek ere Santa Marina'koak ziran. Lau gizon ferira etorriak, baiñan zuzen xamar ibiltzen ziranak auek.

Goizeko feria ikusi ta bazkaldu ederki, ta laurak aldera etxerako bidea artu omen zuten.

Oitura onak bazeuzkaten. Ordizi'tik Itsasondo'ra tartean, badago San Juan d'ëitzen zaion ermita bat; eta oitura omen zuten, an sartu eta ur bedeinkatua artu eta aitaren egitekoa. Baiña lauetakoa batek esan omen zion:

- Naiago diat nik, orko ur bedeinkatua baiño, Tomasenea'n kuartillo bat ardo.

Eta ez omen zan sartu.

Itsasondo'n bai omen zan Tomasene izeneko taberna bat. Nik ez nuan ezagutu. Baiña entzun nien nere gurasoai.

Ala, etorri omen ziran taberna ortara; eta, baten tokian, kuartillo bana igual edango zuten seguru. Noizbait atera omen ziran, patxara ederrean, etxe aldera danak.

Legorreta 'ko mugan badago Beroztegi izeneko baillara bat. An artzen zuten mendi aldrea erreka baten ondolik.

Amaika bider pasatua naiz ni bide oietan. Lenengo, ikatz-karretoan; eta gero, egur txikiak, trunko aundiak eta danetatik. Iru bat urtean antxe ibili nintzan; batean errekatik eta bestean legorretik.

Ango berri ikasi genduan ederki.

Iru baserri daude erreka orren ondoan. Bi, Zubin izenekoak; eta bestea, Zubin-etxeberri. Oiek danak pasata, ba omen dijoaz kontu-kontari laurak.

Andik aurrerakoak Santa Maiña erreka du izena, ta alako batean irristatzen omen da bide-ertzean eta an dijoa beko erre kara. An omen zebillen, atera ezinik, larri. San Juan'go ermitan sartu nai etzuana omen zan, eta lagun batek goitik esaten omen zion:

- San Juan'en ez uan ur bedeinkaturik artu nai, baiña orain artu dek nai-koa!

An atera omen zan txittoa bezela. Izarditu bildurrik gabe joan omen zan etxe aldera.

San Juan'en etzuan nai
beatzikan busti,
gero errekan sartu
abarka ta guzti.
Eskarmentu geiago
badauka gerozti,
elizara sarriago
sartuko da noski.

Zer txar egiten duan
federikan ezak!
gero etortzen dira
gauza aldrebesak.
Orren okerrak ez dira
zuzentzen errezak,
ondo zaitzen gaitu
goiko Juezak.

R e s e ñ a — *Dos divertidas anécdotas vividas por los habitantes de Santa Marina*
—pueblo cercano al del autor—: una recoge el choque de la modernidad y el mundo
rural, la llegada del teléfono a la sociedad de comienzos de siglo; la otra recoge las
peripecias despues de un día de feria, las visitas a la ermita y a al bar incluidas...